

равновесной цены на строительно-монтажные работы. Поэтому, учитывая возможные варианты развития событий, необходимы адекватные меры Правительства Украины по дальнейшей либерализации регуляторной политики в сфере ценообразования в строительстве.

1.Волынский Г.С. Социально-экономические аспекты большой приватизации: цели и результаты // Экономика Украины – 2002. – №12. – С.56-61.

2.Удовенко О.М. Трансформація будівельного комплексу України. – К.: Парламентське вид-во, 2001. – 235 с.

3.Орловська Ю.В., Нагорний В.В. Об'єктивні передумови розвитку інвестиційно-будівельної сфери регіонів України // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Вип.167. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – С.130-136.

Получено 20.09.2004

УДК 658.115.31 : 643.1

О.Ю.АМОСОВ, д-р екон. наук

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглядаються причини сучасного кризового стану житлово-комунального господарства. Основну увагу сконцентровано на формулюванні основних категоріальних визначень стратегічного менеджменту в площину діяльності ЖКГ. Систематизовано основні напрями досягнення мети стратегічного розвитку ЖКГ.

Радикальні економічні перетворення економіки України в напрямку побудови соціально-ринкової моделі розвитку характеризуються складністю та суперечливістю здійснюваних процесів. За таких умов стає надзвичайно актуальним пошук і вибір адекватних особливим умовам сьогодення інноваційних засобів і методів управління вітчизняними підприємствами.

На нашу думку, потенціал фінансового оздоровлення й економічного зростання вітчизняних підприємств несе в собі формування, розробка і впровадження стратегічних засад функціонування в площину їх діяльності.

Як наукова галузь і напрямок практичної діяльності стратегічний менеджмент існує майже півстоліття. Найбільш вагомий внесок в його розвиток зробили такі вітчизняні і зарубіжні фахівці, як Н.Аткіна, І.Ансоф, В.Баранчєєв, Ф.Важинський, Л.Зайцев, Б.Карлоф, М.Мескон, В.Пономаренко, С.Попов, Ю.Путятін, К.Редченко, О.Тищенко, Р.Хоффман, А.Чандлер [5-7, 9-19]. Наукові дослідження цих та багатьох інших фахівців з стратегічного менеджменту розкривають і підтверджують багатогранність і ємність цього економічного явища. Але ще

малодослідженими залишаються питання впровадження засад стратегічного розвитку в діяльність житлово-комунального господарства України.

Основними елементами житлово-комунальної галузі виступають підприємства водо-, газо-, електро-, теплопостачання, озеленення, благоустрою міст, готельного господарства. Історія розвитку цієї галузі уходить корінням в глибину сторіч і супроводжує розвиток людства, починаючи з часів Римської імперії.

Для сучасного стану розвитку вітчизняної житлово-комунальної сфери країни характерним є наявність глибокої системної кризи, що проявляється через вкрай тяжке фінансове становище, аварійність і зношеність основних фондів і мереж, колосальні втрати енергоресурсів та громіздку неефективну структуру самої галузі.

Витоки кризового становища галузі беруть свій початок ще з часів командно-адміністративної економіки, а стрімкі, непередбачувані процеси ринкової трансформації економіки України, на жаль, ще більше заганняють житлово-комунальну галузь у прірву фінансово-економічної кризи. Найгострішими проблемами-характеристиками вітчизняної житлово-комунальної сфери можна назвати [1-4, 8]:

1. Загальноекономічні проблеми, пов'язані з трансформаційними процесами в державі доринкових умов господарювання. Вони об'єктивно впливають на становище та умови розвитку ЖКГ. Їх вирішення неможливе на рівні галузі і на рівні господарства міст.

2. Мінімальне бюджетне фінансування розвитку ЖКГ. Залишковий процес фінансування, неповне відшкодування витрат підприємств галузі на компенсацію різниці між фактичними і діючими тарифами, наданих пільг, субсидій, витрат на утримання об'єктів ЖКГ – все це призвело до незадовільного фінансового положення ЖКГ. Так, більшість підприємств, як і галузь у цілому, збиткові. Для вирішення проблеми фінансування функціонування і розвитку житлово-комунальної галузі необхідно, насамперед, збільшення частини витрат з міського бюджету на її розвиток. Цьому може сприяти переорієнтація фінансової системи міста взагалі, введення нових форм міського податкового регулювання, встановлення економічно і соціально обґрунтованих цін (тарифів) на житлово-комунальні послуги. Досвід розвитку країн свідчить також про ефективність залучення для розвитку міського господарства приватного капіталу і коштів різних недержавних підприємств (організацій).

3. Неефективна, багатофункціональна система управління галузю.

4. Безправне і залежне положення споживачів житлово-комуналь-

них послуг.

5. Монопольне положення на ринку комунальних послуг їх більшості (підприємства водо-, газо-, тепло- і електропостачання). Це, безумовно, гальмує перехід цієї сфери господарювання на ринкові принципи функціонування. Загальновідомо, що будь-який монополізм обмежує розвиток конкуренції, а це в остаточному підсумку негативно впливає на якісні показники розвитку даної галузі. Оскільки в собівартості послуг підприємств локальних природних монополій велику вагу займають продукція і послуги інших підприємств-монополістів, такі підприємства не можуть самостійно впливати на тарифи і ціни своїх постачальників. Ріст тарифів одного підприємства-монополіста майже завжди викликає ланцюгову реакцію росту цін і тарифів усієї галузі. Всі ці характеристики ціноутворення можна назвати зовнішніми факторами, незалежними від підприємств-монополістів. Отже, монопольне становище підприємства впливає на збільшення тарифів та ріст цін.

6. Низький рівень інноваційних рішень, пов'язаний з відсутністю економічних стимулів до поліпшення діяльності та монопольного становища.

7. Значні обсяги неплатежів споживачів за житлово-комунальні послуги, що є наслідком їх низької платоспроможності. Зростання на підприємствах дебіторської та кредиторської заборгованостей.

8. Малоефективна енергоресурсозберігаюча політика житлово-комунальних підприємств. Спадщиною адміністративно-командної економіки виступає повне ігнорування житлово-комунальними підприємствами питань економії природних ресурсів і використання ефективних маловитратних технологій.

9. Низька орієнтованість ЖКГ більшості регіонів України на високоякісне надання послуг, загальне підвищення результативності своєї діяльності, вихід на рівень світових соціальних стандартів.

Яким же чином можна запровадити стратегічні основи розвитку житлово-комунальної галузі?

Виходячи з розуміння стратегії як сукупності цілей діяльності суб'єкту господарювання та комплексу дій по їх досягненню, вважаємо, що стратегічне управління для житлово-комунальної галузі представляє процедуру проведення моніторингу, оцінки і прогнозування поведінки середовища розвитку житлово-комунальної галузі; а також створення системи управління, яка б гнучко і швидко реагувала на зміни середовища.

Одним з найбільш вагомих етапів стратегічного управління виступає визначення цілей, тобто "кінцевого результату, продукту, на основі якого приймаються управлінські рішення, що характеризують

процес пошуку зв'язку між існуючим станом підприємства і бажаним, що визначено ціллю управління” [14].

Виступаючи конкретним визначенням завдань стратегічного управління, цілі розвитку житлово-комунальної галузі повинні мати динамічний, гнучкий і такий, що швидко корегується, характер. Останнє пояснюється непрогнозованістю поведінки факторів оточуючого середовища, а також значним впливом фактичного стану внутрішніх ресурсів підприємств.

Вважаємо, що метою стратегічного розвитку житлово-комунального господарства в сучасних умовах є вихід на траєкторію стійкого економічного зростання, формування системи економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги при одночасному підвищенні їх якості. Останнє, разом із створенням у державі ефективної системи соціального захисту, забезпечить підвищення добробуту наших співвітчизників, що, в свою чергу, позитивно відобразиться на загальноекономічних показниках розвитку України.

На наш погляд, основними напрямками досягнення цієї мети стратегічного управління житлово-комунальною галуззю є:

1) удосконалення системи управління житлово-комунальною галуззю та підвищення якості управління на підприємствах;

2) введення договірних відносин між споживачами послуг, місцевими органами влади і виробниками. Поширення практики “комунального замовлення” підприємствам міста на виготовлення продукції чи виконання робіт для ЖКГ або для реалізації конкретної цільової програми розвитку певного підрозділу галузі;

3) передача в комунальну власність міста об'єктів, розміщених на території міста, що за родом своєї діяльності виробляють послуги комунального характеру, обслуговують міські господарські структури чи населення міста і необхідні для підвищення ефективності функціонування галузі в цілому;

4) встановлення тарифів залежно від споживчої якості житла, комунальних послуг. Підвищення якості послуг і розробка національних стандартів якості. Використання ціноутворюючої функції якості при формуванні тарифів. Недостатня увага до цього питання у вітчизняному комунальному комплексі [4] зумовлює соціальне напруження і небажання споживачів сплачувати низькоякісні житлово-комунальні послуги;

5) завершення приватизації державного житлового фонду;

6) залучення підприємств міста до участі в реалізації програм ЖКГ, пов'язаних з розвитком інфраструктури міста, за допомогою механізму заохочення (надання таким підприємствам допомоги в питан-

нях виділення земельних ділянок, оренди приміщень, встановлення для них пільгових диференційованих рівнів місцевих податків, зборів з урахуванням конкретних внесків підприємств), або створення великих комунальних комплексів на зразок російських комунальних компаній;

7) проведення політики енергоресурсозбереження;

8) впровадження нових форм залучення приватного капіталу, створення інвестиційно привабливого клімату житлово-комунального господарства;

9) удосконалення нормативно-правової бази регулювання ЖКГ;

10) удосконалення механізму надання адресної соціальної допомоги споживачам житлово-комунальних послуг. Перехід від мало-ефективної системи субсидій і пільг до адресної грошової допомоги.

Таким чином, впровадження основ стратегічного управління в площину діяльності житлово-комунального господарства України потребує ще досить великого обсягу досліджень і розробок. Але очікуваний ефект виходу ЖКГ з фінансово-економічної кризи і його економічного процвітання змушує нас не припускати зволікання із запровадженням намічених цілей, в іншому разі – нам загрожує соціальний вибух у суспільстві.

1.Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002-2005 рр. та на період до 2010 р.: Постанова КМУ від 14.02.2002 р. №139 // Офіційний вісник України. – 31 травня 2002. – С.31.

2.Про стратегію та основні завдання підвищення ефективності роботи житлово-комунального господарства України: Рішення колегії Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 23.07.2002 р. №1 // Інформаційний бюлетень Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства. – 2002. – №8. – С.5.

3.Програма реформування житлового господарства міста Харкова на 2001-2002 рр.: Рішення XIX сесії XXIII скликання Харківської міської ради від 27.12.2000 р. №13. – Харків: Управління житлового господарства Харківської міської ради. – 2000. – 17 с.

4.Аболин А.А. Экономическая модель реформы ЖКХ // Журнал руководителя и главного бухгалтера “ЖКХ”. Ч.II. – 2002. – №10. – С.9.

5.Аткина Н.А., Ханжина В.Л., Попов Е.В. Стратегическое планирование использования рыночного потенциала предприятия // Менеджмент в России и за рубежом. – 2003. – №2. – С.3-12.

6.Баранчев В. Стратегический анализ: технология, инструменты, организация // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – №5. – С.85-90.

7.Вайинський Ф. Управління в умовах стратегічних невизначеностей: основні методи і засоби // Регіональна економіка. – 2001. – №2. – С.147-150.

8.Воронин А.Г. Муниципальное хозяйство и управление: проблемы теории и практики. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.

9.Зайцев Л.Г., Соколова М.И. Стратегический менеджмент. – М., 2002. – 325 с.

10.Карлоф Б. Деловая стратегия: Пер. с англ. / Науч. ред. В.А.Приписнов. – М.: Экономика, 1991. – 240 с.

11.Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.:

Дело, 1992. – 704 с.

12. Пономаренко В.С., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи. – Харків: Видавничий дім “ІНЖЕК”, 2003. – 328 с.

13. Попов С.А. Стратегическое управление. – М.: Вильямс, 2000. – 495 с.

14. Путятін Ю.О., Пушкар О.І., Тридід О.М. Фінансові механізми стратегічного управління розвитком підприємства. – Харків: Основа, 1999. – 488 с.

15. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посібник. – 2-е вид., доп. – Львів: Новий світ-2000, Альтаір-2002, 2003. – 272 с.

16. Тищенко А.Н., Головки О.С. Стратегія управління підприємством. – Харьков: ЭДЭНА, 2003. – 198 с.

17. Ansoff I. Corporate Strategy. Revised edition, Penguin Books, 1987.

18. Chandler A. Strategy and Structure. Cambridge (Mass.), 1962. – 310 p.

19. Hoffman R., Becker D. A Strategic Management Simulation. Homewood, 1989.

Отримано 30.08.2004

УДК 332.025.15

В.В.ГРИНЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

МОДЕЛИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ УПРАВЛЕНИЯ ГОРОДОМ

Рассматривается возможная методика моделирования функционирования институциональной среды управления городом. Очерчено поле ее применения – моделирование институциональной среды, являющейся производной от административных процессов выработки решений в управлении городом.

Развитие институциональной среды местного самоуправления является необходимым звеном управления городом, регионом. Институциональной основой функционирования местного самоуправления в Украине является закон «О местном самоуправлении», другие законы, конкретизирующие полномочия местных органов в различных сферах деятельности (так вопросы застройки городов определяют законы «Об архитектурной деятельности» и «О планировании и застройке территорий»). В пределах своей компетенции и на основе законов Украины органы местного самоуправления разрабатывают свои собственные подзаконные нормативные акты.

Правильно разработанная институциональная среда создает благоприятные возможности для экономического развития, становится важным определителем инвестиционного климата.

Совершенствовать институциональную среду местного самоуправления можно как за счет изменения законов Украины, так и за счет разработки нормативных актов самих органов местного самоуправления. Первый вариант может быть реализован в виде законодательной инициативы снизу, если такая инициатива будет поддержана